

Filmmakers voor betere wet

PAMFLET

Ons oeuvre, ons pensioen!

Vroeger hadden wij een geuzennaam: vrije jongens. Ook als we vrouw waren. Vroeger deden we het voor het avontuur. En dat doen we nog. Vroeger stonden film en televisie in de kinderschoenen. Ging het om het pionieren. Maar dat is allang niet meer het geval. Nu werken wij, film- en televisiemakers, in een industrie. Er gaat veel geld om in onze branche. Vele tientallen miljoenen euro's per jaar. Dat weten de mensen en instituten en organisaties voor wie, met wie en soms tegen wie wij werken heel goed. Met die professionalisering zijn wij onze geuzennaam kwijtgeraakt.

We zijn 'zzp'ers' geworden.
Zelfstandigen zonder personeel.

Maar onze mentaliteit zijn wij niet kwijt. Van binnen zijn wij nog steeds die bevlogen gekken, die bijzondere dingen willen maken. Die het net iets beter, net iets mooier, net iets anders willen doen dan het eerder gedaan is. Die structureel langere uren, meer dagen, meer minuten voor steeds minder geld moeten maken. Wij zijn zo makkelijk te verleiden met een nieuwe opdracht. Wij zijn zo makkelijk te misbruiken. Wij vrije jongens. Wij kleine culturele ondernemers. Wij schrijvers en regisseurs en acteurs, die plannen maken en luchtkastelen bouwen. Vaak voor de kost uit en steeds vaker vergeefs achter de baat aan...

HET STILLE LEGER

**Wij zzp'ers moet ik tegenwoordig zeggen.
Zelfstandigen zonder pensioen...
Want dat is de realiteit.**

De prachtige cijfers van de afgelopen jaren hebben laten zien dat het Nederlandse publiek een grote behoefte heeft de eigen wereld te beleven en de eigen taal te horen. Een behoefte die wordt bevredigd door de eigenwijze Nederlandse blik die wij, film- en televisiemakers, bieden. Een behoefte die ook de komende decennia via talrijke kanalen gedistribueerd en geconsumeerd gaat worden.

Het zijn wij makers, wij kleine culturele eenmansondernemingen die aan de oorsprong hiervan staan, die artistieke en financiële risico's nemen waarvoor we ook in de toekomst beloond willen worden.

Want ons oeuvre is ons enige pensioen!

Laten wij, het stille leger van zzp'ers, zelfstandigen zonder personeel, de komende jaren geen zelfstandigen zonder plan, zonder pressie, zonder PAM worden.

Jean van de Velde

scenarioschrijver en regisseur (*All Stars, Lek, Wit Licht*)

Filmmakers juichen de verspreiding van films en televisieseries wereldwijd via alle mogelijke platforms toe. Maar ze delen nog niet mee in de opbrengsten van hun werk en dat moet anders.

Het wetsvoorstel auteurscontractenrecht heeft de juiste intentie, maar geeft filmmakers onvoldoende garantie op redelijke vergoedingen.

PAM is de oplossing. Vergoedingen voor makers voor de nieuwe exploitaties van films en televisieseries worden collectief geïnd daar waar het geld wordt verdiend: bij de exploitanten.

Beloon het cultureel ondernemerschap van filmmakers. Zij zijn het die risico dragen, en tijd en talent investeren ruim voordat er zicht is op financiering en productie.

PAM is samengesteld uit:

Netwerk Scenarioschrijvers
Vereniging van Schrijvers en Vertalers

Dutch Directors Guild

ACTEURSBELANGEN.NL

lira

VEVAM

naburige rechten musici en acteurs

**De inhoud van deze uitgave wordt
ondersteund door Platform Makers,
FNV-KIEM en de Ntb**

Inhoud

Voorwoord door Jean van de Velde

- pagina 1 **Boodschap PAM**
- pagina 2 **De exploitatie van films en televisieseries groeit, maar de inkomsten van de makers blijven achter**
- pagina 6 **Cijfers in beeld**
- pagina 9 **Een proportionele vergoeding: een goed begin, maar te weinig garanties**
- pagina 15 **PAM: incasseer de vergoedingen voor makers voor de nieuwe exploitaties collectief, bij de exploitanten**
- pagina 19 **Conclusie: beloon het cultureel ondernemerschap van filmmakers**

Colofon

Deze publicatie is een uitgave van Portal Audiovisuele Makers (PAM)
© januari 2013
www.portal-pam.nl

Samenstelling en redactie

Hanneke Verschuur, Maaïke Boomstra, Monique Ruinen,
Sylvia Brandsteder en Anne Zeegers

Eindredactie

Lisette Blankestijn en Anne Zeegers

Vormgeving

Robert Swart

Drukwerk

Drukkerij Boeiyinga

'Meanwhile, artists continue to struggle by on a pittance, as the copyright system fails to reward them properly. I was shocked at the number of artists – whether they're writers, painters, photographers, musicians, whatever – whose earnings are under the paltry figure of 1000 euros a month, less than the minimum wage. That's pretty devastating, for the artists themselves and for Europe as a whole. Because the creative sector is what we're good at in Europe – something that could really help us grow in the future, economically and culturally.'

Neelie Kroes, Europees Commissaris, 21 november 2011

De exploitatie van films en televisieseries groeit, maar de inkomsten van de makers blijven achter

De digitale revolutie heeft het medialandschap onherroepelijk veranderd. Kijkers kunnen altijd, overal, via allerlei platforms over alle programma's beschikken. Of ze nu een blockbuster uitkiezen via de digitale videotheek van een kabelmaatschappij, of dat ze op hun smartphone of tablet nog even een gemiste uitzending terugkijken: met internet en andere digitale technieken zijn films en televisieprogramma's door middel van een simpele muisklik of via de afstandsbediening van de smart tv snel en gemakkelijk te bekijken. Film- en televisiemakers juichen dit toe. Scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs willen immers graag dat zo veel mogelijk mensen hun werk zien. Ook het publiek is gebaat bij een divers aanbod van films en televisieseries via internet en andere nieuwe media.

Met de nieuwe diensten worden indrukwekkende omzetten behaald, maar de filmmakers¹ zien hier niets van terug. Hoe komt dat? De bestaande filmrechtregeling biedt hun onvoldoende houvast. Artikel 45d Auteurswet gaat uit van het vermoeden dat filmmakers hun rechten hebben overgedragen aan de producent, tenzij in het contract anders is afgesproken. Daartegenover staat dat de producent aan de makers een billijke vergoeding is verschuldigd voor iedere exploitatie van de film of televisieserie, inclusief exploitaties die op het moment van het maken nog niet bestonden. Met deze regeling is beoogd een evenwicht aan te

brengen tussen twee belangen: enerzijds het belang om de rechten met betrekking tot de exploitatie van films en televisieseries zo praktisch mogelijk te regelen, anderzijds het belang van de filmmakers om mee te delen in de opbrengsten uit de exploitatie van hun werk.

Helaas: in de Nederlandse film- en televisiesector lukt het de filmmaker niet of nauwelijks om zijn wettelijk recht op een billijke vergoeding voor iedere exploitatie van een film of serie te verzilveren. De oorzaak is simpel: er kan van dat recht afstand worden gedaan. In de contractpraktijk verlangen producenten en omroepen vrijwel altijd een volledige overdracht van alle rechten, tegen betaling van een eenmalige vergoeding (buy-out). Makers die zich hard maken voor het behoud van (een deel van) hun rechten of de passende vergoeding waarop zij recht hebben, lopen het risico de opdracht te verliezen en zetten hun relatie met de opdrachtgever – en daarmee hun carrièrekansen – op het spel. Filmmakers stappen dan ook niet snel naar de rechter. De gezochte balans tussen de verschillende belangen slaat daarmee door naar de kant van producenten, omroepen en exploitanten van films en televisieseries. Zij willen onbelemmerd kunnen exploiteren, zonder dat de filmmakers hun deel ontvangen. Zo heeft er de afgelopen jaren een situatie kunnen ontstaan waarin zelfs de herhalingsvergoedingen voor series, films en documentaires bij de publieke omroep, die voorheen gebruikelijk waren, inmiddels zijn verdwenen. En voor het onbeperkt uitzenden van televisieproducties en speelfilms op Uitzending Gemist van de publieke omroep heeft geen maker ooit een cent gezien.

‘Producenten en omroepen slagen erin voor lage vergoedingen bijna alle rechten voor de eeuwigheid in de wacht te slepen: geen evenwicht dus, geen goede rechtenallocatie en geen onderhandelingspositie.’

Jan Kabel, emeritus hoogleraar Informatierecht, Instituut voor Informatierecht, Universiteit van Amsterdam, *Het scenario van artikel 45d Auteurswet: ongevraagd, ongebruikt en onbegrepen*, 2000

Filmmakers hebben dit probleem voor een deel weten te ondervangen door enkele exploitatierechten bij voorbaat over te dragen aan hun rechtenorganisaties. Op die manier konden scenarioschrijvers en regisseurs collectief vergoedingen bedingen voor de verspreiding van hun werk via netwerken als kabel en Digitenne. Ook voor andere exploitaties zijn de rechten collectief geregeld. Voor het kopiëren van films

Scenarioschrijver

'Het is onzin dat producenten alle rechten in eigen bezit zouden moeten hebben. De muziekrechten hebben ze bijvoorbeeld al niet. Kunnen er daarom geen films geëxploiteerd worden? In vrijwel alle landen om ons heen zijn bepaalde exploitatierechten collectief geregeld. Kijk naar Frankrijk: is daar dan niet een hele bloeiende film-industrie? Kijk naar de Scandinavische landen. Die hebben een heel goed werkend collectief incassosysteem, ook voor digitaal gebruik, en er worden daar fantastische films en televisieseries geproduceerd én internationaal gecoproduceerd. Waar het sommige producenten uiteindelijk om gaat heeft niks te maken met het al dan niet kunnen financieren, produceren en exploiteren van films. Het gaat ze om het opbouwen van een rechtenbibliotheek. Dan krijgen hun bedrijven zoveel waarde dat ze die voor miljoenen kunnen verkopen. Dat is de werkelijke droom van veel producenten en productiehuzen en de reden waarom ze zo tegen collectief beheer van rechten van makers zijn. Het heeft te maken met boekwaarde'

Robert Alberdingk Thijm, scenarioschrijver
(A'DAM – E.V.A., *Dunya & Desie*)

NARROW CASTING

door consumenten ontvangen de makers een thuishopievergoeding. Als hun werk door openbare bibliotheken worden uitgeleend, krijgen ze een leenrechtvergoeding.

Nieuw is dat de filmmakers in de afgelopen jaren ook hun digitale en on-demand exploitatierechten hebben overgedragen of in beheer gegeven bij hun rechtenorganisaties. Doel was om deze organisaties in staat te stellen collectief met omroepen en distributeurs te onderhandelen over een vergoeding voor de verspreiding van hun werk via internet en mobiele telefonie. Producenten en omroepen verzetten zich echter tegen de keuze van de makers om zich voor deze rechten door hun rechtenorganisaties te laten vertegenwoordigen. Financiers en distributeurs eisen van producenten 'schone' (rechtenvrije) contracten. De producenten verlangen daarom van de filmmakers dat ze de collectief beheerde rechten 'dubbel' overdragen. Of ze stellen de makers voor de keus hun aansluitingscontract met de rechtenorganisatie op te zeggen. Op die manier wordt de filmmaker oneigenlijk onder druk gezet. Tegelijkertijd wordt het de rechtenorganisaties erg lastig gemaakt om te onderhandelen over vergoedingen, doordat de producenten of exploitanten claims van de rechtenorganisaties dreigen te verhalen op de individuele makers. Een onwerkbaar situatie.

Eind 2009 hebben de beroepsorganisaties en rechtenorganisaties van scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs zich verenigd in Portal Audiovisuele Makers (PAM). PAM² streeft naar een technologieneutrale, wettelijke filmrechtregeling die toekomstproof is en meer garanties biedt om het recht op een vergoeding daadwerkelijk te effectueren. De vele pogingen om dat samen met de producenten, omroepen en distributeurs vorm te geven, zijn gestrand. Meer steun van de wetgever hebben de filmmakers hard nodig.

- 1 Waar in de tekst gesproken wordt over filmmakers worden scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs bedoeld.
- 2 PAM is het samenwerkingsverband van Netwerk Scenarioschrijvers, Dutch Directors Guild, ACT, LIRA, VEVAM en NORMA.

Video-on-demand in de lift

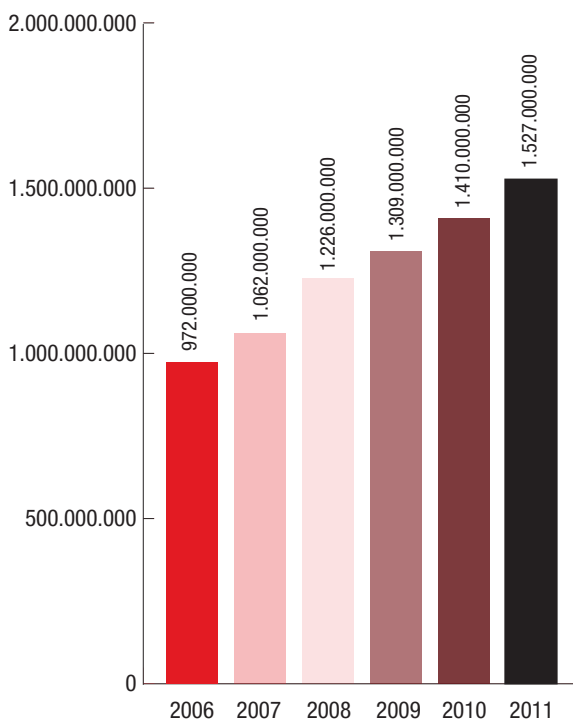
De omzet van video-on-demand (VOD) van audiovisuele content in 2011 in Nederland bedroeg € 77 miljoen. Voor 2012 wordt een verdere omzetgroei naar € 104 miljoen verwacht, die in 2013 zelfs zal oplopen tot € 136 miljoen. Ook het aantal partijen dat de VOD-markt betreedt neemt toe. Dit varieert van startende ondernemingen tot meer traditionele bedrijven die al jaren actief zijn in de filmindustrie, zoals Pathé. Pathé biedt onder de naam Pathé Thuis ook films op internet aan en is voornemens dit verder uit te breiden naar andere platforms, zoals tablets en settopboxen van kabelaars en telecombedrijven. Ook in het buitenland neemt VOD een vlucht. De wereldwijde omzet uit VOD bedroeg in 2010 \$ 3,6 miljard en verwacht wordt dat deze zal stijgen naar \$ 5,7 miljard in 2016, een toename van 58%.

Bron: SEO Economisch Onderzoek, *Digitale drempels*, 2012 en The Entertainment Group, www.teg.nl/pressrelease-doc10.html

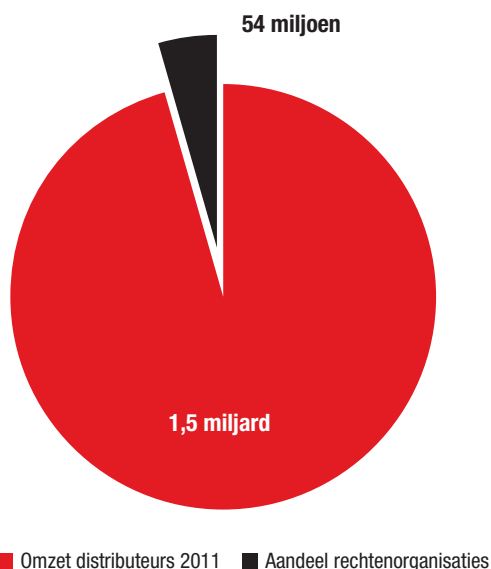
Berekening kabelvergoeding

Van de omzet uit kabeldoorgifte wordt relatief een klein deel voor de producenten en makers geïncasseerd, in 2011 tezamen zo'n 3,6% van het totaal. Om een indruk te geven: op een abonnement voor kabeltelevisie van € 23,50 per maand gaat € 0,80 naar rechtenorganisaties, die dat weer onderling verdelen onder producenten van tv en muziek, scenarioschrijvers, regisseurs, componisten, vertalers, productiondesigners en ondertitelaars. Acteurs ontvangen niets. Het merendeel van die € 0,80 komt terecht bij de producenten.

tv-omzetten distributeurs 2011

Bron: gebaseerd op OPTA, *Televisie: Retail jaaromzet RTV abonnementen Q2, 2012*

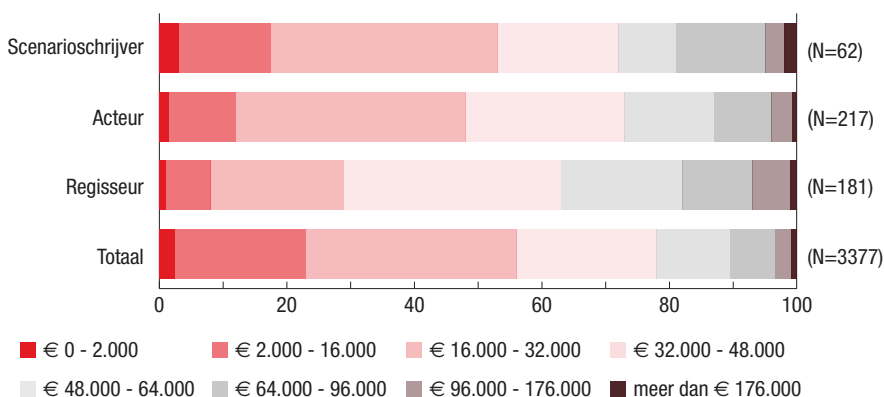
Bron: cijfers OPTA en rechtenorganisaties

Inkomsten van audiovisuele makers

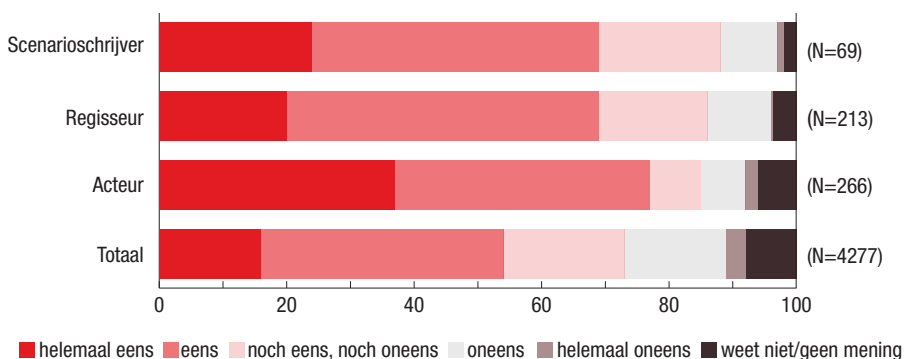
SEO Economisch Onderzoek heeft in 2010 in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid onderzoek gedaan naar de positie van makers en uitvoerend kunstenaars in de digitale wereld. Ruim 4500 creatieve makers, waaronder scenaristen, regisseurs en acteurs, hebben via een enquête inzage gegeven in hun inkomenspositie.

Uitkomst is dat meer dan de helft van de scenarioschrijvers en acteurs in 2009 minder verdiende dan modaal. Zo'n 20% verdiende slechts de helft van een modaal jaarinkomen. Daarbij werd dan ook nog eens gekeken naar alle inkomsten, dus niet alleen naar honoraria, gagevergoedingen, rechtenvergoedingen en royalty's, maar ook naar inkomsten uit andere werkzaamheden en uitkeringen. De positie van regisseurs is iets beter, maar voor die groep geldt ook dat zo'n 30% onder modaal verdient.

Brutojaarinkomsten 2009 naar beroepsgroep

Ik beschouw mijn onderhandelingspositie ten opzichte van opdrachtgevers en exploitanten momenteel als zwak.

Bron: SEO Economisch Onderzoek, *Wat er speelt*, 2011

Gebaseerd op SEO-grafieken, waar de gegevens van de scenaristen, regisseurs en acteurs zijn uitgelicht. In bovenstaande grafieken wordt bij de balk Totaal gerefereerd aan alle aan het onderzoek deelnemende makers en uitvoerend kunstenaars.

Regisseur

'De politieke tendens is tegenwoordig dat het auteursrecht maar helemaal moet worden afgeschaft. Dat is een kortzichtige gedachte. Op het moment dat je makers van hun auteursrecht afsnijdt, snij je ze ook af van hun oeuvre en creativiteit. Dan gaan mensen andere dingen doen. Je verpest de bron waar het allemaal vandaan moet komen. Maar de makers hebben met elkaar een enorme kracht want als zij niets maken is er ook niets om te exploiteren.'

Maarten Treurniet, regisseur (*De Heineken Ontvoering*, Lijn 32)

PIONIERS

CONTENTMAKERS

'Even on a film like *Notting Hill*, my contract precluded me from sharing in the massive financial success the film has enjoyed since it was released in cinemas: \$ 363.89 million worldwide box office. Nor have I seen a single cent from video or DVD sales. This is creative accounting of the very highest order!'

Roger Michell, director (*Notting Hill*, *Venus*), 2011

Een proportionele vergoeding: een goed begin, maar te weinig garanties

Filmmakers ondersteunen de doelstelling van het wetsvoorstel auteurscontractenrecht om de positie van auteurs en uitvoerend kunstenaars te verstevigen ten opzichte van producenten en exploitanten. Een aantal belangrijke punten die kunnen bijdragen aan daadwerkelijke versterking van hun positie en die nog missen in het wetsvoorstel worden hieronder toegelicht.

Proportionele vergoeding en geschillencommissie

In het nieuwe wetsvoorstel wordt een proportionele vergoeding voorgesteld voor makers en uitvoerende kunstenaars die een wezenlijke bijdrage van scheppend karakter hebben geleverd. De minister benadrukt daarmee dat filmmakers via een royaltyvergoeding gaan meedelen in de exploitatie van hun werk. Een buy-out, die geforceerde overdracht van alle rechten aan de producent? Dat mag niet langer in dit wetsvoorstel. Dit voorstel is een goede start, het doet recht aan de verbondenheid van makers met hun oeuvre en aan hun cultureel ondernemerschap. Maar onduidelijk is wat de minister bedoelt met 'proportioneel'. Moet de vergoeding proportioneel zijn ten opzichte van het beschikbare budget, de bruto- of netto-omzet? Nadere invulling van deze begrippen is geboden. Naar de rechter gaan om de nodige helderheid te verkrijgen, is risicovol voor filmmakers. De gang naar de geschillencommissie, die in het wetsvoorstel wordt voorzien, wordt echter niet van toepassing verklaard op de filmrechtparagraaf (artikel 45d Auteurswet). En dat terwijl ook filmmakers, net als alle andere makers, gebaat zijn bij toegang tot de geschillencommissie voor een uitspraak over het vaststellen van de hoogte van de proportionele vergoeding.

Uit de tekst van het wetsvoorstel volgt dat de vergoeding betaald moet worden door de producent van het filmwerk. De praktijk leert echter dat de netto-opbrengsten voor producenten van Nederlandse speelfilms nagenoeg nihil zijn. Een proportionele vergoeding ten opzichte van de netto-opbrengsten van producenten is daarmee dus een lege dop. Anders dan de producenten en uitgevers in andere sectoren – zoals muziek, boeken en tijdschriften – neemt een producent van films en televisieseries niet zelf de exploitatie ter hand. De exploitatie van de films en televisieproducties gebeurt door derden, zoals omroepen, kabel-

exploitanten, aanbieders van video-on-demand, die daartoe een licentie verkrijgen van de producent. De exploitanten zijn dus degenen die daadwerkelijk geld verdienen aan de exploitatie van de audiovisuele werken. Toch voorziet het wetsvoorstel (nog) niet in een rechtstreekse aanspraak van makers op de opbrengsten van die exploitanten. Zo'n rechtstreekse aanspraak bij de exploitant is voor filmmakers wel essentieel om de doelstelling van het wetsvoorstel waar te maken, zoals verwoord in de memorie van toelichting: 'Dit wetsvoorstel heeft tot doel de contractuele positie van auteurs en uitvoerend kunstenaars ten opzichte van de exploitanten van hun werken te verstevigen.' Producenten hebben zich niet bereid getoond om deze aanspraken namens de makers bij een exploitant te gelde te maken. Hiertoe ontbreken hun ook de (wettelijke) middelen. Met name kleine producenten verkeren in een afhankelijke positie ten opzichte van omroepen en andere grote exploitanten zoals UPC, Ziggo en Pathé.

De filmmaker kan volgens het wetsvoorstel van het recht op een proportionele vergoeding geen afstand doen in het contract met de producent. Aangezien de huidige 'billijke vergoeding' in artikel 45d Auteurswet wel voor afstand vatbaar is, lijkt deze voorwaarde een extra garantie te geven voor de filmmaker. De ervaring met het soortgelijke recht op een vergoeding voor verhuur van filmwerken, dat volgens de huidige wet ook niet voor afstand vatbaar is, laat echter zien dat deze voorwaarde alleen niet voldoende is. Deze vergoeding voor verhuur wordt namelijk in de praktijk – net als de billijke vergoeding voor de andere exploitatievormen – simpelweg toch afgekocht in het honorarium. In Europese landen waar werd voorgeschreven dat de vergoeding voor verhuur bij de videotheken collectief moest worden geïncasseerd bij de eindexploitant, de videotheken, bleek dat deze aanvullende vergoeding voor verhuur wel daadwerkelijk werd gerealiseerd.

Artikel 45d Aw: Tenzij de makers en de producent schriftelijk anders overeengekomen zijn, worden de makers geacht aan de producent het recht overgedragen te hebben om vanaf het in artikel 45c bedoelde tijdstip het filmwerk openbaar te maken, dit te vereenvoudigen in de zin van artikel 14, er ondertitels bij aan te brengen en de teksten ervan na te synchroniseren. Het vorenstaande geldt niet ten aanzien van degene die ten behoeve van het filmwerk de muziek gemaakt heeft en degene die de bij de muziek behorende tekst gemaakt heeft. De producent is aan de makers of hun rechtverkrijgenden een billijke vergoeding verschuldigd voor iedere vorm van exploitatie van het filmwerk. De producent is eveneens aan de makers of hun rechtverkrijgenden een billijke vergoeding verschuldigd indien hij overgaat tot exploitatie in een vorm die ten tijde van het in artikel 45c bedoelde tijdstip nog niet bestond of niet redelijkerwijs voorzienbaar was of indien hij aan een derde het recht verleent tot zo'n exploitatie over te gaan. De in dit artikel bedoelde vergoedingen worden schriftelijk overeengekomen. Van het recht op een billijke vergoeding voor verhuur kan door de maker geen afstand worden gedaan.

Acteur

'De druk op ons bij het tekenen van het contract met de producent om ook de collectieve rechten over te dragen neemt toe. Maar wie zijn rechten aan een rechtenorganisatie heeft overgedragen, kan diezelfde rechten natuurlijk niet nog een keer overdragen aan een producent. Je hebt ze immers niet meer. En die rechten vallen dan dus automatisch niet onder het vermoeden van overdracht zoals in de huidige wet is vastgelegd.'

Vincent Croiset, acteur (*Beatrix*,
Oranje onder vuur en *Verborgen gebreken*)

EENMANSONDERNEMINGEN

ONLINE

Rechtenvergoeding is geen deel van honorarium én blijft op schrift

Volgens de memorie van toelichting kan een deel van het makershonorarium dienen als voorschot op de proportionele vergoeding voor de rechten. Vanwege de ervaringen uit het verleden valt te verwachten dat producenten zo veel mogelijk de billijke, proportionele rechtenvergoeding onder de noemer honorarium zullen willen brengen. En dat terwijl het nu juist belangrijk is om deze vergoedingen nadrukkelijk van elkaar te scheiden, zodat de rechtspositie van filmmakers daadwerkelijk zal verbeteren.

Een ander punt van het wetsvoorstel dat verbetering behoeft: in het wetsvoorstel wordt de eis losgelaten dat de billijke, proportionele vergoeding op schrift gesteld dient te worden. Volgens de minister zou deze eis geen meerwaarde hebben omdat de wet hier geen passende sanctie aan verbindt. Dit klopt niet.³ Het is juist van groot belang dat het schriftelijkheidsvereiste behouden blijft, omdat die eis de maker garandeert dat de producent hem helderheid verschafft over de vergoeding die betaald wordt voor de rechten. Achteraf is dan vast te stellen wat het honorarium was en wat nog aan rechtenvergoeding verschuldigd is.

De echte oplossing staat (nog) niet in het wetsvoorstel

Het is heel goed dat de minister de Commissie Auteursrecht volgt in haar advies dat filmmakers de mogelijkheid moeten behouden om rechten door rechtenorganisaties te laten beheren. In de memorie van toelichting wordt aangedrongen op het vormen van één loket van rechtenorganisaties in de audiovisuele sector. Bij dat loket kan een exploitant van films en televisieseries afrekenen voor de exploitatie van deze werken. Deze oplossing sluit aan bij de wens van de filmmakers. Tegelijkertijd spreekt uit de memorie van toelichting een voorkeur voor rechtenconcentratie bij de producent: de minister verwacht dat de behoefte bij filmmakers om de exploitatierechten te laten beheren door rechtenorganisaties zal afnemen, als geregeld is dat de billijke vergoeding niet in één keer afgekocht kan worden. Onduidelijk is waar de minister deze verwachting op baseert, want dat filmmakers van producenten daadwerkelijk een proportionele, billijke vergoeding gaan krijgen, is, zoals hierboven genoemd, nog maar de vraag.

³ Het schriftelijkheidsvereiste is van dwingend recht en in artikel 3:40 lid 2 BW is bepaald dat strijd met een wettelijke bepaling leidt tot vernietigbaarheid van de overeenkomst.

Scenarioschrijver

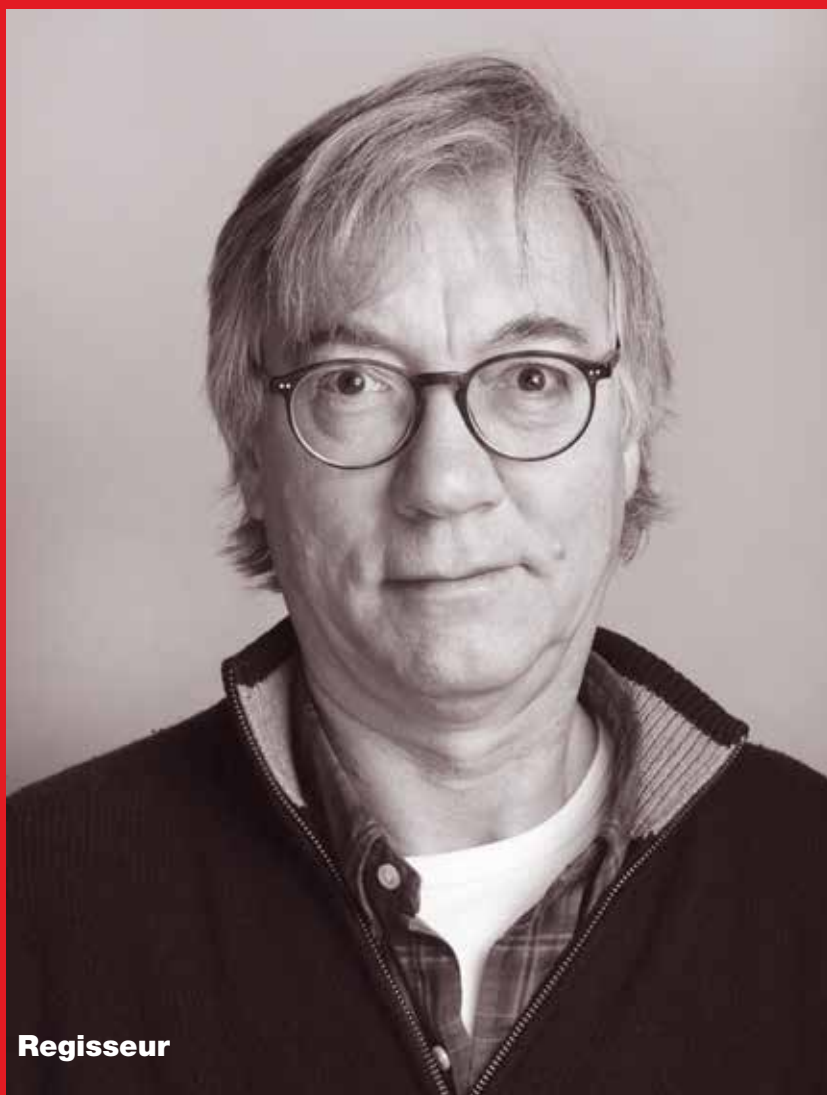
'De financiering van een film of serie wordt gedaan op basis van een script. Een tekst, waarin een heel universum wordt geschetst, een palet van karakters, plotwendingen, conflicten en dilemma's. Daaraan gaat research vooraf, er worden drafts gemaakt en weer vernietigd.

De schrijver is de eerste ondernemer in een keten van makers en exploitanten. Voordat er één letter op papier staat, voordat er een tekst voorhanden is waarmee geld kan worden gegenereerd, zijn er al vele uren, dagen, weken, maanden geïnvesteerd. Uren op kosten van de scenarioschrijver.

Een scenarioschrijver doet deze investering natuurlijk in het vooruitzicht van een rendement dat in verhouding staat tot de gedane investering. Een gerealiseerd verhaal, in een film of serie, betekent inkomsten. Een script dat niet verfilmd wordt, een verliespost. De realiteit is dat negen van de tien geschreven scripts niet worden verfilmd.

Een gerealiseerd verhaal dat geld genereert, doet dat voor een hele keten van partijen, maar de scenarioschrijvers delen niet mee. Geen oogst na het zaaien. Geen vruchten van je werk.'

Franky Ribbens, scenarioschrijver (*Penosa, Nachtrit*)

Regisseur

'Als ik een speelfilm wil regisseren, kost me dat vaak maanden aan voorbereiding met zoeken naar een cast, crew, locaties, productiedesign, camerastijl, proefopnamen. Soms tevergeefs als het filmproject uiteindelijk toch nog wordt afgewezen. Alle investeringen weg. Het risico van een ondernemer. Ik ben regisseur en niet voor niets ondernemer die risico neemt, veel risico. Mag ik dan ook alsjeblieft als regisseur de rechten van mijn werk claimen?'

Als ik een documentaireonderwerp heb gevonden dat zich leent voor een mooie film, bedenk ik een plan en zet wat eerste ideeën op papier. Ik doe onderzoek, ik maak in eigen beheer de eerste opnamen, zoek een producent, schrijf een aanvraag, overleg, herschrijf, stop er veel meer tijd in dan gepland. En dat allemaal op eigen kosten. Ik zie het als een investering. Als het lukt, ben ik blij. Als het niet lukt om geld te krijgen voor het maken, is het mislukt en ben ik alle tijd, energie en eigen geld kwijt.'

Ger Poppelaars, regisseur (*De drie beste dingen van het leven*,
Het grootste van het grootste – Abraham Tuschinski)

'We will not compromise on the protection of copyright for European creative artists over their own works.'

Michel Barnier, Europees commissaris, 13 januari 2010

PAM: incasseer de vergoedingen voor makers voor de nieuwe exploitaties collectief, bij de exploitanten

Het huidige wetsvoorstel biedt makers en uitvoerende kunstenaars nog niet genoeg garanties om de proportionele vergoeding ook daadwerkelijk te realiseren. Daarom is er een model nodig waarbij de vergoedingen collectief worden geïncasseerd bij de eindexploitant (zoals bij aanbieders van video-on-demand). Wanneer televisieprogramma's en films via alle (digitale) platforms worden verspreid, worden daar immers de inkomsten gegenereerd. Tot die inkomsten dient de vergoeding zich proportioneel te verhouden. Het collectieve incassomodel zal ook efficiënt zijn voor de eindexploitant, aangezien hij niet geconfronteerd zal worden met individuele claims van makers. Bovendien wordt de administratieve rompslomp en verdeling van de vergoedingen onder de scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs uitbesteed aan professionele en gespecialiseerde rechtenorganisaties, die beheerd worden door makers. Zij kunnen het gebruik van de werken en prestaties centraal goed monitoren.

Deze oplossing is toekomstbestendig en biedt filmmakers de nodige garanties om het recht op een proportionele vergoeding te effectueren. De rechtenorganisaties die samenwerken in PAM zijn gebonden aan strikte toezichtregels. Die regels waarborgen transparantie van de uitvoering. Naar het oordeel van de filmmakers biedt het Wetsvoorstel toezicht collectieve beheersorganisaties daarvoor ruim voldoende waarborgen. Juist door de mogelijkheid van collectieve onderhandelingen tussen de rechtenorganisaties van filmmakers (die als één audiovisueel loket naar buiten treden) en eindexploitanten van filmwerken, is een machtsevenwicht gegarandeerd. De afhankelijke positie van een individuele maker zal daardoor niet langer door producenten en exploitanten gebruikt kunnen worden zonder dat er een daadwerkelijke garantie is op een vergoeding.

Eén audiovisueel loket schept duidelijkheid naar alle partijen en film-makers delen mee in de verdienmodellen bij de digitale exploitatie van audiovisueel werk. Zo worden ze in staat gesteld hun creatieve arbeid voort te zetten. De Nederlandse wetgever kan hieraan een belangrijke bijdrage leveren door een heldere keuze te maken voor een effectief auteurscontractenrecht voor filmmakers.

Hoe staan de Europese beleidsmakers tegenover deze materie?

De Europese Commissie is heel expliciet: de filmmakers moeten kunnen meeprofiten van de exploitatie van hun werk. Dat is in Europa het uitgangspunt. Medio 2011 presenteerde de Europese Commissie het Groenboek online distributie audiovisuele werken. Het Nederlandse kabinet heeft bij de consultatie over het Groenboek aangegeven dat er onderzoek moet worden gedaan naar één Europees systeem (een 'one stop shop') voor de afdracht van billijke vergoedingen voor auteurs en uitvoerende kunstenaars bij online terbeschikkingstelling. De inzet moet zijn een voor alle partijen (maker, producent en exploitant) goed functionerend, rechtvaardig en transparant vergoedingssysteem, aldus het Nederlandse kabinet.

Overigens wordt sinds zo'n 25 jaar al collectief geïncasseerd voor uitzending van filmwerken via de kabel. In Europa stelt de 'kabelrichtlijn' een collectieve incasso voor kabeldoorgifte voor alle lidstaten verplicht. Zo'n systeem zou behalve voor kabel en satelliet ook goed werken voor online verspreiding van films en televisieseries.

EXPLOITANTEN

CULTUREEL

De voordelen van het PAM-model

- **PAM voorziet in één loket voor het onderhandelen en innen van vergoedingen voor de audiovisuele makers.**
- **De grondslagen zijn helder: de omroepen, producenten en de distributeurs betalen ieder voor hun eigen exploitaties.**
- **De makers en uitvoerende kunstenaars hebben een garantie op een eerlijke vergoeding voor het gebruik van hun werk.**
- **Het model komt tegemoet aan de zwakke onderhandelingspositie van individuele scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs tegenover de omroepen en producenten.**
- **De geldstromen zijn transparant: in plaats van dat de maker moet afwachten wat de distributeur aan de omroep betaalt, de omroep aan de producent en de producent aan hem, ontvangt de maker zijn rechtenvergoeding rechtstreeks van de – in PAM verenigde – rechtenorganisaties, die de vergoeding bij de omroep of distributeur hebben geïncasseerd.**
- **De verdeling van de rechteninkomsten tussen de makers vindt plaats op basis van transparante normen: de rechtenorganisaties die het éne loket vormen, worden bestuurd door de makers zelf.**
- **De transactiekosten zijn lager doordat niet met elke rechthebbende hoeft te worden onderhandeld.**
- **Dubbele overdracht van rechten (bijvoorbeeld aan zowel de producent als de rechtenorganisatie) wordt voorkomen.**
- **Een model van collectieve vergoedingen zal de ontwikkeling van nieuwe businessmodellen bevorderen.**
- **Een model van collectieve vergoedingen kan een belangrijke rol spelen bij de ontsluiting van cultureel erfgoed.**
- **Dit model sluit aan bij de wens van de Europese Commissie tot collectief beheer voor audiovisuele producties.**

'Als acteur investeer je in een film of serie, je improviseert, je geeft het personage en het verhaal (mede) vorm. Hiermee neem je ook een risico. De film kan floppen of juist eeuwig herhaald worden. Die uitkomst is niet alleen afhankelijk van de prestatie van de acteur. Het heeft wel invloed op je marktwaarde en of en waarvoor je daarna nog gevraagd wordt. Voor dit ondernemen verdient een acteur dan ook een vergoeding: delen in het risico en in het succes.'

Waldemar Torenstra, acteur (Bride Flight, De gelukkige huisvrouw)

ACTEURS

SCHRIJVERS

'The challenge we are confronted with today is to allow the remuneration of the creation while ensuring its accessibility and its largest possible distribution.'

Michel Barnier, Europees commissaris, 2 december 2010

Conclusie: beloon cultureel ondernemerschap van filmmakers

Steeds vaker wordt het auteursrecht gezien door een economische bril. En natuurlijk moeten films en series kunnen worden geëxploiteerd en mag daar geld aan worden verdiend. Maar dat betekent niet dat we de makers mogen vergeten. Zij zijn het immers die zorgen voor de content waar vraag naar is. Zij investeren in marktwaarde. Zij creëren toegevoegde waarde. Creatie gaat vooraf aan exploitatie: zonder makers geen films, geen televisieprogramma's, geen content.

Producenten en exploitanten betogen met enige regelmaat dat het niet vanzelfsprekend is dat filmmakers meedelen in de (digitale) exploitatieopbrengsten van films en series, omdat de makers zelf niet zouden investeren in de totstandkoming van het werk en al een honorarium ontvangen. Die redenering klopt niet. Scenarioschrijvers, regisseurs en acteurs zijn cultureel ondernemers die hun nek uitsteken en risico's nemen.

Scenarioschrijvers en regisseurs zijn zelfstandige ondernemers die, vaak voor eigen kosten en risico, vele maanden tijd en energie investeren in een project

voordat voor dit project een subsidieaanvraag bij een fonds komt te liggen. Vanuit hun cultureel ondernemerschap investeren filmmakers deze tijd en creativiteit in de verwachting dat hiermee op termijn inkomsten gegenereerd kunnen worden, waarmee ze dan weer de aanloopkosten voor een nieuw project kunnen dekken. Niet alle projecten vinden doorgang en zo beschouwd is het ondernemersrisico van de filmmakers zeker niet kleiner dan dat van een filmproducent. De producent ontvangt bovendien zelf ook een honorarium voor zijn werkzaamheden, betaald uit publieke middelen. Acteurs lopen risico bij de keuze van de rollen die zij spelen: slechte recensies en kijkcijfers slaan terug op hun imago en hebben invloed op hun carrièreverloop. Ook producenten investeren. In de regel niet met hun eigen geld overigens. Nederlandse speelfilms, documentaires en series worden voor het overgrote deel met publieke middelen gefinancierd via het Filmfonds, het Mediafonds en de publieke omroep.

Filmmakers ondersteunen van harte de doelstelling van het wetsvoorstel auteurscontractenrecht om de contractuele positie van auteurs en uitvoerend kunstenaars ten opzichte van producenten en/of exploitanten van hun werken te verstevigen. Maar ze maken zich ook zorgen: kan dit doel wel gerealiseerd worden met de nu voorgestelde maatregelen? Filmmakers missen nog een aantal belangrijke punten die kunnen bijdragen aan daadwerkelijke versterking van hun positie, zoals een rechtstreekse vergoedingsaanspraak op eindexploitanten, toegang tot de geschillencommissie, een duidelijk onderscheid tussen honorarium en rechtenvergoeding.

Daarbij zijn ze zich er terdege van bewust dat een rechtvaardige regeling van hun rechten de financiering en exploitatie van films en televisieseries niet mag belemmeren. Zoals bij veel sectoren in de culturele sector wordt er bij film en omroep flink bezuinigd vanaf 2013 en in het regeerakkoord zijn nieuwe bezuinigingen aangekondigd. Een betere bescherming van de filmmakers, die juist in financieel mindere tijden extra kwetsbaar zijn, is dan ook hard nodig.

De makers bedachten de oplossing: Portal Audiovisuele Makers (PAM). PAM is een eenvoudig model: bij één loket rekenen exploitanten af voor het gebruik van audiovisuele content. De voordelen zijn legio. Omroepen, distributeurs en providers kunnen op eenvoudige wijze, via één audiovisueel loket, de vergoedingen van alle makers van alle werken regelen. De in dit loket verenigde audiovisuele rechtenorganisaties verdelen de vergoedingen onder de filmmakers. Ook internationaal is PAM een werkbaar model, dankzij de afspraken die de rechtenorganisaties wereldwijd met elkaar hebben. Het maakt het mogelijk om Europees cultureel erfgoed blijvend beschikbaar te houden voor het publiek. Bovendien behouden de makers hiermee hun rechtmatige aanspraken op een vergoeding en het oeuvre dat ze hebben opgebouwd blijft intact.

www.portal-pam.nl